

Tenkitlere Karşı Dengeli Davranma

وَلَا تَسْتَوِي الْحَسَنَةُ وَلَا السَّيِّئَةُ ادْفَعْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ فَإِذَا الَّذِي بَيْنَكَ وَبَيْنَهُ
عَدَاوَةٌ كَأَنَّهُ وَلِيٌّ حَمِيمٌ

“İyilikle kötülük bir olmaz. O halde sen kötülüğü en güzel tarzda uzaklaştırmaya bak. Bir de bakarsın ki seninle kendisi arasında düşmanlık olan kişi candan, sıcak bir dost oluvermiş! ...” (Fussilet,34)

ادْعُ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحُكْمَةِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ وَجَادِلْهُمْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ

“Sen insanları Allah yoluna hikmetle, güzel ve makul öğütlerle dâvet et, gerektiği zaman da onlarla en güzel tarzda mücadele et...” (Nahl,126)

Efendimiz (s.a.s) şöyle buyurmuştur:

“Bir kişinin kendisini ilgilendirmeyen, bir faydası olmayan şeyleri terk etmesi, onun Müslümanlığının en güzel derinliklerinden biridir.” (Tirmizi, zühd 11;)

Muhterem Müslümanlar! Hutbemiz, **tenkitlere karşı dengeli davranma** hakkında olacaktır.

Öncelikle Zaman, bir mü'min açısından çok kıymetlidir. Hiçbir parçasını israf etmeden çok iyi değerlendirmeli, **zihin kirliliğine** sebebiyet verecek faydasız şeylerden uzak durmalıdır. Zira vaktin boş veya faydasız şeylerle geçirilmesi, Kur'ân-ı Kerim'in yasakladığı israf kategorisine girmektedir (A'râf Sûresi,31).

Aksi takdirde insan, **fikren ve zihnen yoğunlaşması** gereken işlere konsantre olamayacağından, **asıl takip etmesi** gereken mevzularla ilgilenemeyecektir.

Şayet birileri inandığımız ve saygı duyduğumuz değerler aleyhinde saygısızca konuşuyor ve biz de bu türlü şeyleri sürekli takip ediyorsak, bir süre sonra bunlar bizi de olumsuz etkileyebilir. Duyduklarımızı kendi aramızda konuşmaya başlar ve gereksiz yere bunlarla zaman kaybetmiş oluruz. Mahzurlu gördüğümüz yazı ve konuşmalara, makul cevaplar verecek ve onları tashih edecek bir konumda **bulunmuyorsak**, bunlarla zihnimizi meşgul etmemizin bize hiçbir faydası yoktur; hatta zararı daha çoktur.

Efendimiz, **çok gülmenin bile kalbi öldüreceğini** söylediğine göre, bu tür şeyler **kalbî ve ruhî** hayatımız adına tedavi edilmez yaraların açılmasına sebep olabilir. Bu konuda prensibimiz; **“bizde dinimiz adına metafizik gerilim hâsıl edecek, şevkimizi artıracak mevzularla meşgul olma”** olmalıdır.

Sabır ve Tahammül Göstermeliyiz:

Diğer taraftan, gerek inandığımız değerler gerekse şahsımız aleyhinde dile getirilen her söze karşılık vermek, sürekli birilerine cevap yetiştirmekle meşgul olmak doğru değildir. Hatta bazen, konuşmanın hiçbir faydasının olmadığı durumlarda yerine göre, haklı bile olsak sabretmenin daha hayırlı olduğunu Kur’ân-ı Kerim şu

beyanı ile bize haber veriyor: **“Şayet sabredecek olursanız, bu, sabredenenler için işin en hayırlısıdır.”** (Nahl,126)

Rivayete göre; Efendimiz’in huzurunda bir şahıs, Hz. Ebû Bekir’e karşı bir takım kaba ve çirkin sözler sarf eder. Hz. Ebû Bekir sabreder ve onun bu sözlerine karşılık vermez. Fakat bir aralık bardağı taşıran bir şey olur ve Hz. Ebû Bekir de ona mukabelede bulunur. Bunun üzerine Allah Resûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem) yerinden kalkıp oradan ayrılır. Hz. Ebû Bekir hemen arkasından yetişir ve O’na kalkıp gitmesinin sebebini sorar. Efendimiz de şöyle cevap verir: **“Sen sükût ettiğin sürece bir melek senin için ona cevap veriyordu. Fakat sen cevap vermeye başlayınca melek gitti, şeytan geldi. Ben de kalktım, şeytanla aynı meclisi paylaşmak istemedim.”** (Ahmed b. Hanbel, Müsned 15/390)

Yanlış konuşma ve beyanlara karşı, ilgili ilgisiz herkesin cevap vermesi doğru olmasa da bir şey söyleme konumunda olanların, dikkat etmesi gereken bir kısım ölçüler vardır.

Dengeli ve Makul Cevaplar Vermeliyiz:

Öncelikle insan bu konuda duygularının tesirine kapılmamalı, gergin ve hiddetli olduğu zamanlarda konuşmamalıdır. Bu yüzden düşüncelerimizin açık olduğu, sakin ve dikkatli bulunduğumuz zamanları kollamalı ve diyeceklerimizi o zaman demeliyiz.

Hususiyle hırçın ve asabî insanlar karşısında birkaç defa düşünüp bir defa konuşmalıyız, imkân varsa bugün değil yarın cevap vermeliyiz. Yemekleri yutmadan önce güzelce çiğnediğimiz gibi, sözlerimizi de dile getirmeden önce mutlaka birkaç defa düşünce potalarından geçirmeliyiz. Bazen çok güzel mülâhaza ve düşünceler bile güzel bir sözle ifade edilmediği için yanlış anlaşılabilir.

Meseleleri Müşterek Akla Test Ettirip Sonra Harekete Geçmeliyiz:

Bir insanın tek başına bütün bu hususların altından kalkması çok zor bir iştir. Bu sebeple kimse sadece kendi düşünceleriyle iktifa etmemeli, fikrine itimat ettiği insanların da görüşlerini almalıdır. Bunu yaptığı takdirde O, düşüncelerini müşterek akla test ettirmiş olduğundan yanılma ihtimali çok daha düşük olacaktır.

Yumuşak Üsluptan Ayrılmama:

Öte yandan, birilerine cevap verelim, onların yanlışlarını düzeltelim derken insanlardaki kin ve nefreti tetiklememeli; kaba ve sert davranışlardan sakınmalıyız. Öfkeyle, şiddetle, bağırıp çağırmakla **nefsimizi memnun etsek de bunun kimseye bir faydası olmayacaktır.** Muhababımız her kim olursa olsun, üslubumuzu bozmamalı ve karakterimizden taviz vermemeliyiz. Zira üslubumuz namusumuzdur.

Onlar dikkatsiz, temkinsiz ve ölçüsüz konuşmalar bile bu bizi ölçsüzlüğe sevk etmemelidir. İfade ve

beyanlarımızda her türlü enaniyetten uzak kalmalıyız. Sırf karşı tarafın sesini kesmek susturmak için uğraşmamalıyız. Bilhassa peygamberimizi savunurken peygamberane bir üslup ve tavır sergilemeliyiz.

Bu konuda Hz. Bediüzzaman'la ilgili şöyle bir olay anlatılır. Bir gün ziyaretine, **aleyhinde karikatürler çizen bir gazeteci gelir.** Üstad, ona çok iltifatta bulunur. Giderken de onu kendisine yakışır bir saygı ve edeple uğurlar. Hz. Pir, talebelerinin hayretini ve şaşkınlığını gidermek için mealen şöyle der: **Eğer sizin yüz tane düşmanınız olsa, bunların sayısının doksan dokuza inmesini istemez misiniz? Veya sizin yüz tane düşmanınız varsa, onun yüz bir olmasını arzu eder misiniz?** Hiç kimse yüz olan düşmanını yüz bir etmeyi istemez. Ama herkes bu düşmanlarının sayısının azalmasından memnun olur. *Bir insanın İslâmiyet'e düşmanlığı yüz ise onu doksan dokuza indirmek hizmet olduğu gibi, yüz bire çıkartmamak dahi hizmettir.*

Meseleye daha geniş bir perspektiften yaklaşacak olursak, özellikle günümüzde devletlerin silahlanma yarışına girdiği, atom ve hidrojen bombaları gibi oldukça öldürücü nükleer silahların üretimine yöneldiği bir çağda **insanlığın hoşgörüye, sevgiye ve yumuşaklığa her zamankinden daha çok ihtiyacı vardır.** Meseleye bir filozofunun gözüyle yaklaşacak olursak, eğer bir üçüncü cihan harbi çıkacak olursa, bunun kazananı olmaz. Çünkü

ölenler mezara, öldürenlerde yoğun bakım ünitesine gideceklerdir.

Bize düşen vazife; başkalarıyla konuşurken veya onlara cevap verirken elimizden geliyorsa hiç kimseyi küstürmemektir. İnsanlar söylediklerimizi veya yazdıklarımızı **saf vicdanlarıyla test ettikleri zaman en azından bize hak vermeli veya hakemliklerine müracaat edildiğinde bizim hakkımızda olumlu düşünceler** beyan etmelidirler. Eğer yürüdüğümüz yollarda güzergâh emniyetini sağlamak ve herhangi bir trafik kazasının yaşanmasına sebebiyet vermek istemiyorsak, elden geldiğince **yumuşak hâl, yumuşak söz, yumuşak tavır, kendinize ilke edinmeliyiz.** Farklı kültür ortamlarında yetişmiş insanlarla karşılaşan **hizmet gönüllülerinin,** kullanacağı ortak dil, **mülâyemet dilidir.** Çünkü sertlik ve huşunet, dostların kapılarını bile kaparken, mülâyemet ve yumuşaklık düşmanların dahi kapılarını açabilir.

Hutbemizi Şems-i Tebrizi ye ait su güzel sözlerle bitirelim.

Sözü süz de söyle, Gönlü bulandırmasın.

Sözü diz de söyle, Kulağa inci diye takılsın.

Sözü yüze söyle, Gıybet olup utandırmasın.